

РИЧАРД РУСО
ОЗБИЉАН ЧОВЕК

Уредник

Корана Боровић

Наслов оријинала

Richard Russo, *Straight man*

Copyright © Richard Russo 1997.

Copyright © ИК Прометеј, Нови Сад 2023.

Сва права задржана. Копирање, фотокопирање, умножавање и коришћење текста у било ком облику није дозвољено без претходне писане сагласности.

РИЧАРД РУСО

Озбиљан човек

Превео са енглеској
Бојан Козић

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

За Ней̄а и Цугий̄

Посебна захвалност на вери и великом труду и добрим саветима Дејвиду Розенталу, Алисон Семјуел, и Барбари Русо, за техничку помоћ и/или надахнуће Џин Финдли, Еду Ирвину, Тонију Кацу, Грегу и Пеги Џонсон, Кјелу Мелингу и Крису Кокинису.

ПРОЛОГ

Лейо их је имаји. Пса.

– Ф. Скот Фиццералд, *Велики Гејсби*

Исјини за вољу, нисам лак човек. Моју бији забаван, ѿремда ме искуство учи да већина људи не жели да буде забављена. Жели уићеху. И, наравно, моја замисао о забавном не мора бији и ваша. У ѿуном сам сајласју са свим оним људима који кажу, ѿо ѿићању филмова, „желим само да се забавим”. Ово ѿоулисјичко ѿледишће ѿрилично исмевају моје академске колеје, као ѿростодушно и неоилемењено, доказ уићине аналитичке и кријичке ошћрине. Али слажем се са ѿом ѿрејшоставком, јер и ја желим само да се забавим. То шћо ме ѿошво никад не забавља оно шћо забавља остјале људе који желе само забаву, не чини нас филозофски неуклоивима. Значи шћек да не ѿреба да идемо заједно у биоској.

Сјадам у врстју људи који су, ѿо оцени оних шћо ме најбоље ѿознају, несносни. Према мојим родителјима, и као деће бејак несносан. Развели су се кад сам био у вишим разредима основне школе, и у мало чему се слажу осим у шћоме да сам био немоћућ. Повесји коју ѿричају о младом Вилијаму Хенрију Девероу Мл, и ѿеовом ѿрвом ѿсу, сабласно је слична, својим чињеницама, закључцима,

чак и начином иривоџања, без обзира на то ко од њих је износи. Ово је ирича коју казују.

Имао сам девет и година, а кућа у којој смо живе-ли, у власништву универзитета, била ми је четврта. Родитељи бејаху научни номади, отац, тада и сада, академски оиоритуниста, иоваздан на извидници свега трендовској и шик у књижевној криптици. Биле су то ие-десеће и, за њега, Нова криптика беше ситара. Већ у раним средњим годинама био је редовни ирофесор с неколико објављених књига, све до једне „врћих”, иредметна жу-стирих расирава на кокшелима Каишедре за еилески језик. Академски иоложај који је волео беше онај „истакнутој иосиујућеј ирофесора”, обично смишљен зарад њега, са иосиовањима у иирајању од једне или највише две иодине, можда и ситога шито је ииешко остати иистакнути међу онима који ие иознају. Углавном су му иредавачке обавезе биле лаке, иредмет или два иодишње. Мимо тога, од њега се очекивало да читта и иромишља и објављује и у иредговору своје наредне књије обзнањује дарежљивоси оне инстиитиуције која му је обезбедила добар академски животи. Моју мајку, иакође ирофесорку еилеској, зайошљавали би као гео уиоворној иакети, да иредаје иун расиоред и, на ииај начин, доиринесе ириходима.

Куће у којима смо живели биле су елеантне, ситаре, са високим ишаваницама, иромајом, унуитар камбуса или у близини. Имале су иаркеије и задимљене камине у којима је ваира иорела једино док је отац иримао иосије, шито је чинио или иетиком ииодне, када су наше ироситране собе исиуњавали иреиворни млаћи иредавачи и не-

рвозни ѿосѿдѿиѿломци, или субоѿиѿом увече, кад би мајка ѿрѿређивала вечере у часѿи шеѿу каѿшедре, или декану, или ѿосѿујућем ѿоеѿи. У свим ѿиѿм ѿриликама, бивао сам једино ѿприсуѿно деѿиѿе, ѿриѿиѿом очѿиѿо усамљено, јер више неѿо иѿиѿа друѿо желео сам ѿса.

Очекивано, моји родѿиѿеѿи нису. Вероваѿно су услови сѿиановања у ѿиѿм универзѿиѿеѿским кућама били јасни у ѿоѿледу кућних ѿубимаца. Са девеѿи ѿодина, већ сам се чиѿтаву ѿодину или две уназад снажно залаѿаѿо за ѿса. Оѿтац и мајка надали су се да ћу, уз довољно времена, ѿрерасѿи ѿу чежњу. Ту сам наду оѿажаѿо у ѿиховим очима, и она ми је челичила решеносѿи, снажила жељу. Шѿиѿа бих хѿиѿе за Божић? Пса. Шѿиѿа хоћу за рођендан? Пса. Шѿиѿа желим на сендвичу са шунком? Пса. Дубоким задовољсѿивѿом исѿуњаваѿо ме је израз чисѿиѿоѿ ѿнева који су ѿада делили, ѿа све и ако нисам моѿаѿо добиѿиѿи ѿса, ово беше ѿоѿиѿово једнако добро.

Живоѿи се насѿтавиѿо ѿиѿм ѿоѿком све док мајка наѿослеѿиѿу није најравила ѿреѿиѿу, неѿоноѿвљиву ѿлуѿосѿи рођену из малаксалосѿиѿи и очаја. Она је, мноѿо више неѿо оѿтац, желела да јој деѿиѿе буде срећно. Једноѿ ѿролећноѿ дана, ѿоѿиѿиѿо сам је ѿоѿрилично неуморно ѿњаѿиѿо, ѿосела ме је и рекла:

– Знаш, ѿас је неѿиѿиѿо ѿиѿиѿо ваља заслужиѿиѿи.

Оѿтац је ѿиѿо чуѿо, усѿтаѿо, и најусѿиѿиѿо ѿросѿиѿорију, као ѿорко ѿризнање да се мајка уѿравѿо ѿредала у райу. Њеном замишљу ѿас је ѿосѿтаѿо услован. Намеѿиѿнуѿиѿи услови били би ѿоѿлико бројни и сурѿови, да бих осѿтаѿо несѿоѿобан да их исѿуним, ѿе би, када не будем добиѿо ѿса, ѿиѿо ѿосѿтало

моја кривица. Беше то њена лоџика, а сама чињеница да је такав план смањала остваривим доказује како неки људи не би требало да буду родитељи, те да је и сама била међу њима.

Истог часа окренух власитију намеру да изнурим мајку. За разлику од њеног плана, мој је био једносаван и бесрекоран. Ујутру бих се будио говорећи о њима а ноћу до јочинка о њима причао. Када би мајка и отац променили тему, ја бих је вратио назад. „Када већ помињемо ње”, рекао бих, с виљушком мајчине печенице упереном пред уснама, и поново бих отпочео. Можда претходно нико и није помињао ње, али неважно, јер сада бисмо говорили о њима. Из библиотеке бих позајмио христу књига о њима на сваких две недеље, и остављао их да леже отворене по кући. Показивао сам на ње покрај којих смо пролазили улицом, ње на телевизији, ње у часописима на које се мајка претиллаћивала. Расправљао сам о релативним вредностима различитих њених раса при сваком obroку. Отац је реко слушао ишта што бих рекао, али почео сам да ојажам знаке корозије мајчине унутрашње карактерне отворе у сланој води моје њимне уорности, и, када сам проценио да је наомак њотинуо слома, узех свој њићени џепарац до њоследње њаре и њотроших ња на бљештаву, бисерима отпочену њсећу орлицу и њоводац у њрескујој оближној њродавници за кућне љубимце.

Током времена у којем смо њиресано „понињали ње”, не бяха примерно деће. Трбало је да њотейено „заслужујем ња”, те сам код мајке уорно њроверавао

како ми иде, и колики сам комад ње већ завредио, али не верујем да ми се њонашање променило и за главу. Нисам био ни истински рђав дечак. Тек бучан, немиран, вазда захтеван. Господин Унуџра-Најоље, називала ме је мајка, јер социјално сам био час у некој историји, час изван ње, тамо-овамо враћима, у фрижидер и из фрижидера. „Хенри”, молила ме је мајка. „Скраси се негде.” Информације беху моја честита потреба, ја сам у њом циљу неистинито прекидао мајку док чита и оцењује социјалне радове. Отац је, делом и како би избегао обавезу да одговара на моја питања, време проводио махом у свом књигама обложеном факултетском кабинету, а мајци и мени придруживао се само при оброцима, како бисмо породично разговарали о њима. Затим би њоново неистинито, блажено несвесно стање, сматрао сам тада, да мајка, још неколико дана минути њо њеном одласку, убилачки зуре у столицу коју је заузимао све до малочас. Међутим, изврдио је како је надомак завршетка књиге на којој ради, што беше моћан изговор за жену која је имала толико истинито њоштовања према књигама и учењу као моја мајка.

Постепено, схватила је да води бицику у којој не може да победи, као и то да је војује сама. Сада разумем да је то био тек део веће христе њорких брачних сазнања, али тада у ваздуху нисам њушио ништа осим победе. Крајем августа, током онога што људи означавају „најмиле данима”, када је њоставила њоследњи, нејаки услов, крајњи доказ да сам заслужио ње, њошустих и њокушах да њојравим своје њонашање. Беше то дословно најмање што сам могао.

Оно што је мајка од мене желела, било је да преспавам да прескам комарником. Кућа у којој смо живели, мора се рећи, била је чудо акустике равно Галерији шајата у Катедрали Светиој Павла, којом приушени тласови пушују дуж великој отвореној простора и пристижу, јасни и недирнути, на другу страну велике кујоле. У нашој кући, леђна врата заварала је чврста отруа, те су равном дрвеном ивицом ударала о довратак пошто пуцања из шипоља испалеио кроз штарско појачало одешено да залуши, и прасак се савршено преносио, једнаком снагом и јасноћом, у сваку кућну просторију, на страну и у приземљу. Тој леђа пролазио сам кроз ову отвор дешинама пућа дневно, и мајка је рекла да то наликује живој у срељачком клубу. Већ је ожелела да врата не испалују ћорке. Ако бих само зашто да не луам вратима, оразмислиће о њу. Убрзо.

Надмашио сам себе, и оловину времена шамтио да врата не пуштам с преском. Кад бих заборавио, вратио бих се да се извиним, и онда, онекад, отио заборављао. Ипак, самим трудом, и чињеницом да сам скупоцену псећу отлицу и оводац носио где год да сам ишао, отио сам шрону мајку, јер се, крајем прве недеље проређеној лућања вратима, отац некуд зашто у суботње јуно, одбивши да ми каже куда, те сам наравно знао. „Која врста?“, штио сам мајку кад је отишао. Али шврдила је да не зна. „Твој отац то обавља“, рекла је и учинило ми се да примећујем шрачак шрење у њеном изразу.

Кад се вратио, схватио сам и што. Отац ја је смештио на задње седиште, и кад је колима ушао и шарки-

рао их уз кућу, с кухињској прозора уледах ја, чељустии ойружене јо наслону задњеј седиишја. Мислим да је видео и он мене али, ако јесте, није јо јоказао. А чинило се и да не примећује да се аутомобил зауставио, да је мој отац изашао и јовукао предње седиишје. Морао је да јосејне унујра, дохвати ја за ојрлицу, и јовуче.

Док је животиња ойружала своје дује ноје и сјујала несијурно, арјирјично, из аутомобила, видех да сам и изневерен и надмудрен. Све време док смо „јоворили о јсима”, у јлави сам вазда имао слику шјенади. Шјенад колија, шјенад јазавичара, шјенад лабрадора, овчарску шјенад, али нишја од јоја није не беже јоворено, схватио сам сада. Ако не шјене, онда младој ја. Манјуја, јуној духа и мојћности, ја који учи нове јрикове. Овај јас једва да је био јокрејан. Сјајао је, јлаве јојнује, као да се срами нечеја давно учињеној још у шјенсјву, а учинило ми се да јримећујем и како му хрбајом јролази дрхјај када је мој отац зајворио аутомобилска враја у јозадини.

Та звер беже, чини ми се, оно шјо би се мојло назваји лейим јсом. Чисјокрвни, риђи ирски сејер, јажљиво одјојен, јредивно научен, она јсећа врја коју бисје безбедно мојли увесји у кућу у власнишјву универзијешја, сорја ја која не би исјински јрекршила одредбу о недржању јубимаца, онакав јасји род, јасно сам видео, какав бисје набавили ако у сјвари нисје желели ја, или да се јсом замајавије. Прејходно је јријадао, сзанадох касније, универзијешјском јрофесору емеријусу којеј су смесјили у сјаарачки дом раније јоком недеље, осјавивши ја сирочетом. Наликовао је насликаном јсу,

или њсу унајмљеном да њозира за њорџреџ, њсу који се сиџурно не би ни мрдноу.

И мој оџац и живоџиња сиџуџише у кухињу неџоверљиво, а оџац заџвори комарник уз велик обзир. Волим да мислим да је џуџем до куће засџреџео, џремда сам осећао како намерава да одџра одважно. Мајка, која је већ на џрви џоџлед схваџила моју оџустџошеносџ, на џренуџак ме је осмоџрила, а џоџом оца.

– Шџа? – уџиџа он.

Мајка џек заврџе џавом.

Оџац ме џоџледа, џа онда оџеџ њу. Силовџиџа дрхџиавица џроџресе удове џса. Чинило се да звер жели да леџне на хладни линолеум, али је заборавила како. Приложила је џек дубок уздах, који као да је џоворио у име свих нас.

– Добар је џо џас – оџац ће, одреџиџо, мајџи. – Мало је џреосеџљив, али џако је џо са чисџокрвним сеџерима. Сви су они нервозни.

Није џо било неџиџо шџо би оџац моџао знаџи. Јасно, џек је џонављао обџашњење које су му дали кад је џокуџио џса.

– Како се зове? – уџиџа мајка, очџиџо џек да би неџиџо рекла.

Оџац је заборавио да џиџа. Проверио је џсеџи оковраџник џражеџи џуџоказ.

– Госџоде – рече мајка. – Госџоде, џосџоде.

– Није баџи да и сами не можемо да џа именујемо – оџац ће, већ разљућен. – Смаџрам да џоџико можемо да угесимо, зар не?

– Можеш му даџи име џо некој passé школи књижевне криџиџе – џредложи мајка.

– То је она – рекох, јер је била.

Оца је, изгледа, орасилоложило, макар донекле, што што сам доустио да ме увуку у разговор.

– Шта кажеш, Хенри? – занимало ја је. – Како да ја назовемо?

Ова већ друга појашна заменица била је исувине за мене.

– Сада хоћу најоље, да се ирам – рекох, и похитих ка лепим враћима пре но што пристијне примедба. Залуила су се за мном, жесико, иуцњем чак иласнијим нео иначе. Док сам из једној скока савладавао степенитије, учинило ми се да чујем шуи удар у кухињи, појмоу, приушен одјек враћа, а пошом зачух очев илас:

– Шта је ово, довраћа?

Враћо сам се уз степените, сада већ ојрезно, у намери да се извиним збој враћа. Кроз комарник уледах мајку и оца како заједно стоје наред кухиње, и посмаирају иса, који као да се одмарао. Отац му јурну бедру врхом лакване цијеле.

Гроб је ископао у задњем дворишту, ашовом позајмљеним од комисије. Отац је имао меке руке које су лако добијале иликове. Понудио сам помоћ, али само ме је погледао. Тамо иде је стајао, до половине бутина, у руци коју је ископао, завршио је главом последњи пош, у неверици.

– Мршав – рече. – Пре нео што смо усели и да му дамо име.

Знао сам да не треба да му ојет исирављам заменицу, те сам само стајао и размисљао о његовим речима, док се он појео из рује и ошисао до задњеј према да узме

йса, који је йамо лежао йод сйарим чаршавом. Услед йажљивосйи којом је увио чаршав йод живојйињом, видело се да нишйа мрйво не жели да додирне, чак ни йек одскора мрйво. Сйусйио је йса у раку уз йомоћ чаршава, који је морао да баци с йоследњих йридесетак ценйи-мейара висине. Кад је живојйиња йуйо ударила йо йлу и осйала да лежи, ойац се осврнуо за мнои и заврйео йавом. Зайим је дохвайио ашов и наслонио се на њеја йре но шйио йоче да зайрйава рују. Чинило се да чека да нешйио кажем, йе рекох:

– Црвена.

Ойац зажмирка, као да сам йројоворио сйраним језиком.

– Шйа? – рече.

– Назваћемо је Црвена – йројумачих.

У йодинама након шйио нас је найусйио, мој ойац је йосйао још чувенији. Понекад йа одликују, ако је йо йрава реч, улојом Оца Америчке Књижевне Теорије. Поред мношйива научних наслова, найисао је и књижевне мемоаре који су завршили у најужем избору за једну значајну найраду, и нуде увид у личносйи неколико великих лийерарних йојава двадесетйої века, сада йокојних. Својом фойографйом честйо краси сйранице књижевних ревија. Прошао је кроз фазу у којој је носио џемйере с крајном уз врай и злайне ланце йод кайујйом од йвида, и сада йа сликају махом у оксфорд кошуљи, кравайи, и сакоу, у њејовој књијама крцајйој канцеларији на универзи-йейу. Али за мене, њејової сина, Вилијам Хенри Деверо Сйарији најсйварнији је док сйоји у унишйеним лаки-

раним цијелама, ослоњен о дршку њозајмљеној ашова, њо-
смайра своје њрљаве руке њрејуне њликова, и њрима мој
њредлој како именовати мрњвој њса. Подозревам, није
ли можда коњање њроба нашем њсу било међу релативно
малобројним искуствима у њејовом живоју (изузев оних
чулних) које није настало на шњамјаној сњраници. И
кад сам њредложио да мрњву кују назовемо Црвеном, њо-
їледао ме је као да сам и сам уњраво искорачио са сњра-
ница неке књиге коју је њочео да чита њодинама раније и
њојом одложио кад му је нешњо друго обузело занимање.

– Шња? – рекао је, исњусњивши ашов чија је дршка
ударила у њло између мојих сњојала. – Шња?

Није лако доба ни за једној родителја, њај њренуњак
кад вам се раздани сњознаја да сње родили нешњо шњо
никад неће видењи сњвари као ви, уњркос чињеници да
њредсњавља ваше живо завешњање, да носи ваше име.